

Provádění operativních průzkumů a dokumentace (OPD) představuje hlavní náplň činnosti úseku pro výzkum, průzkum a dokumentaci (Kateřina Knotová, Anna Piskáčková). Na provádění OPD se podíleli i další pracovníci z odboru evidence, dokumentace a IS (Ladislav Bartoš, Lenka Kovářová, Jana Sodomková) a z odboru archeologie (Matouš Semerád, Miroslav Kovář). Součinnost poskytli i další kolegové z pracoviště a externí odborníci. Nálezové zprávy z níže uvedených akcí OPD jsou uloženy v dokumentačním fondu pracoviště.

Zpracovatel: Ing. arch. Kateřina Knotová

Při opravě dvorních fasád paláce byly dokumentovány dílčí situace starších fází jejich podoby. Na dvorní fasádě pravého (východního) barokního dvorního křídla byly zaznamenány kamenné nákolníky v dnes již zazděných polích arkády (obr. **1A**). Z celkem sedmi polí byla dvě opatřena menšími nákolníky (výška okolo 60 cm, dolní šířka 23–28 cm; obr. **1B**), v jiných třech polích se pak v patě pilířů nacházely vodorovně uložené kamenné kvádry.

Na dvorní fasádě zadního (severního) renesančního křídla byly na straně do hlavního dvora zaznamenány záklenky starších okenních otvorů. Ve čtyřech případech se zde nacházejí zazdívky nižších otvorů (dokumentovatelná výška okolo 70 cm; obr. 1C) s cihelným záklenkem, které mohly náležet buď nízkým širokým (širším než současná okna) otvorům umístěným v okenní ose, nebo eventuálně užším otvorům umístěným mimo okenní osu. V jednom případě byl dokumentován široký cihelný záklenek nad současným otvorem (odhadovaná šířka okolo 180 cm).

Praha 1-Malá Strana, Karmelitská 9, kostel Panny Marie Vítězné

Zpracovatel: Ing. arch. Anna Piskáčková, Ing. arch. Ladislav Bartoš

Hlavní oltář v kostele Panny Marie Vítězné na Malé Straně vznikl v 1. čtvrtině 18. století. Při restaurátorských pracích v roce 2019 byl zpod menzy hlavního oltáře odstrojen intarzovaný dřevěný stupeň, který spočíval ještě na dvou mramorových schodišťových stupních. Po jeho odebrání byly objeveny a následně prozkoumány dvě vrstvy keramických dlaždic.

Obě vrstvy jsou znečištěny, horní vrstva navíc zčásti chybí a díky tomu je odkryta i vrstva spodní. Horní vrstva je složena z úlomků dlaždic zalitých do malty a neměla být nikdy pohledová. Pouze lemuje mramorový stupeň. Ve střední části nebyla vrstva dlaždic patrně nikdy položena. Spodní vrstva z dlaždic o hraně 24–25 × 26,5 cm je kladena mnohem pečlivěji. Přestože spodní vrstva vypadá mnohem lépe, měly nejspíše obě vrstvy dlaždic tvořit pouze výplň mramorových schodišťových stupňů a byly patrně pokládány spolu s osazováním oltáře v 1. čtvrtině 18. století. Není však vyloučeno, že spodní vrstva dlaždic se dochovala ze starších oltářních stupňů (obr. 2A).

Proveden byl také průzkum severní fasády kostela, kde je částečně otlučena omítka u soklu a pod termálními okny v polích mezi pilastry. Fasáda je zde vyzděna z opukových kamenů s množstvím cihel, sokl je složen z pískovcových bloků. Ty byly ovšem vynechány v poli pod druhým termálním oknem od východu. Zde byl nejspíše původní boční vchod, dochovaná nálezová situace však představuje pouze zazdívkou hrubého stavebního otvoru. V polích pod prvním a třetím termálním oknem byly dokumentovány cihlové zazdívkové otvorů ohraničených šmorci. Zazdívkové jsou oproti termálním oknům položeny velmi nízkou (2,05 m a 2,23 m nad úroveň přilehlého terénu). Fasáda tedy mohla být započata s jinou vizí, než jak byla posléze dokončena, anebo tyto nesrovnalosti mohou souviset s přestavbou původně protestantského orientovaného kostela na katolický klášterní chrám a se změnou jeho orientace v 1. polovině 17. století (obr. 2B).

Obr. 2. Praha 1-Malá Strana, Karmelitská 9, kostel Panny Marie Vítězné. **A** – dvě vrstvy keramických dlaždic odkrytých v podestě pod hlavním oltářem; **B** – severní fasáda s částečně otlučenou omítkou (foto A. Piskáčková, 2022).

Praha 1-Staré Město, Konviktská, Karoliny Světlé, rotunda sv. Kříže Menšího, obnova střešního pláště

Zpracovatel: Ing. arch. Ladislav Bartoš

Operativní průzkum byl prováděn v průběhu obnovy střešního pláště rotundy (obr. 3A) od podzimu 2021 do konce léta 2022. Souběžně probíhala také z vnitřního lešení restaurátorsky prováděná oprava omítek na kupoli, tj. klenbě lodi. Zde byly pozorovány omítky několika generací, snad včetně pozůstatků středověkých omítkových vrstev. Pozoruhodným jevem byly místy zřetelné otisky prken bednění, do něhož byla kupole v době výstavby rotundy, tedy asi v 1. polovině 12. století (?), sklenuta (obr. 3B). Dřevěná pomocná konstrukce ramenátů, nesoucích bednicí prkna, vytvářela polygonální útvar. Jednotlivá pole mezi ramenáty byla široká ve spodní části kupole cca 90 cm, v horní části poblíž světlíku lucerny pak přibližně 30 cm.

V první fázi nynější opravy střechy byla vyměněna krytina lucerny, přičemž byla odstraněna nejen předchozí prejzová krytina, ale i zbytky starší krytiny, pocházející patrně z obnovy v 60. letech 19. století. Tak byla dočasně odhalena i cihlová klenba lucerny z téže doby. Byly dokumentovány i další situace na lucerně – ukázalo se, že původní jsou jak pískovcové dřívky a sedla sdružených oken, tak i překvapivě velká část převážně opukového zdiva pilířů mezi nimi. V tomto zdivu byly také zjištěny dvě protilehlé kapsy, v nichž byl původně uložen trám nesoucí zvon (či jednoduchou

Obr. 3. Praha 1-Staré Město, Konviktská, Karoliny Světlé, rotunda sv. Kříže Menšího. **A** – celkový pohled na rotundu od východu (z okna domu čp. 1013/I) po dokončení obnovy střešního pláště (foto L. Bartoš, 2023); **B** – detail části vnitřního líce kupole během opravy omítek s viditelnými otisky původních prken bednění (foto L. Bartoš, 2022); **C** – jeden ze sloupků sdružených oken lucerny s viditelnými pozůstatky barevných nátěrů (foto L. Bartoš, 2022); **D** – odkrytá původní kamenná střešní krytina na jižní straně lodi (foto A. Piskáčková, 2022); **E** – odkrytá původní kamenná střešní krytina apsidy s větším rozsahem oprav pálenými prvky (foto L. Bartoš, 2022).

zvonovou stolicí). Pokus o datování nevelkého zbytku dřevěné hmoty nebyl úspěšný. Na pískovcových prvcích byly patrné stopy polychromie (obr. 3C), zřejmě středověkého původu (případně z barokní opravy rotundy).

Překvapivým nálezem byly dosti rozsáhlé pozůstatky původní opukové střešní krytiny, které jsme dokumentovali na lodi i apsidě. Nejvyšší stupeň dochování vykazovala krytina nad jižní částí střešního pláště lodi a obecně ve vyšších částech střešních ploch, naopak v blízkosti okapové hrany a římsy došlo už v minulosti k její téměř kompletní náhradě. Na jižní straně lodi bylo možné pozorovat asi 25 řad opukových desek, přičemž ve spodní, nejvíce poškozené části, chybělo podle odhadu asi 5 dalších řad (obr. 3D). Jednotlivé řady byly kladeny s rozestupy asi 11–14 cm. Šířka desek na jejich spodním širším konci činí typicky cca 25–30 cm, ovšem v některých případech také jen 18 cm nebo až 40 cm. Rozměry desek jsou tedy značně variabilní. Tloušťka desek byla obvykle naměřena do 5 cm (včetně malty pod spodním koncem desky), délka asi 41 cm.

Tenké opukové desky byly přisekány do nepatrně lichoběžníkového tvaru s jemně zaoblenou spodní hranou, což pomáhalo lepšímu pokrytí kónického tvaru střechy. Některé kusy opukových tašek nesou stopy zarudnutí, zřejmě následkem požáru. To by mohlo znamenat, že opuka byla v blíže neznámém období překryta pomocnou dřevěnou konstrukcí nesoucí novější krytinu, respektive převrstvena spalnou krytinou (šindeli). Při pozdějších opravách byla opuka doplněna též páleným materiálem (cihly, dlaždicemi; obr. 3E) a sloužila už jen jako podklad pod novější krytiny (v posledních staletích šlo vždy o prejzy). Takto byly opukové desky na místě zachovány i nyní – po doplnění chybějících míst a vyrovnaní vápennou maltou zůstává tato nejspíše nejstarší dochovaná pražská střecha skryta pod novou prejzovou krytinou.

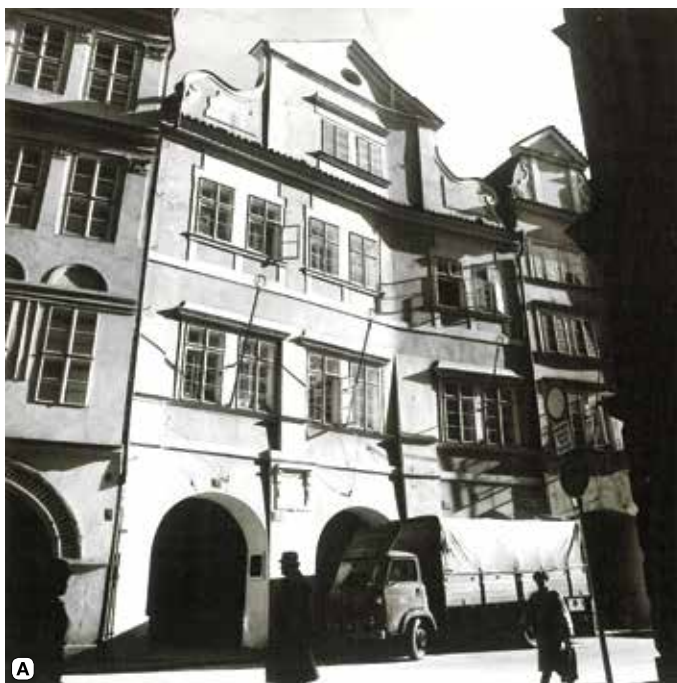
Praha 1-Staré Město, čp. 10, U Radnice 2, dům U Zlatého bažanta, uliční fasáda

Zpracovatel: Mgr. Lenka Kovářová

Na podzim roku 2022 se při opravě uliční fasády, která zahrnovala i výměnu oken, naskytla příležitost k operativnímu průzkumu, který zdokumentoval barevné nátěry na fasádě. Jednalo se o barvy světle okrovou, světle šedou a světle cihlově červenou (nejmladší úprava fasády) a o okrovožlutou, světle zelenou, tmavě zelenou a tmavě červenou (starší nátěry). Dále byly nalezeny rovné vertikální a horizontální linky vyryté v omítce nadokenních obdélných polí šambrán ve 2. patře (obr. 4B). Měly zde praktický význam: byly použity jako pomocné rysky při aplikování odlišné tmavé cihlově červené barvy do obdélných polí. Zmíněná červená pole nebyla doložena na žádné z historických fotografií zachycujících fasádu v 70. letech 20. století a v roce 1992 (obr. 4A).

Ve smíšeném zdivu špalet i meziokenních středových pilířů všech sdružených okenních otvorů v 1. a 2. patře byly objeveny kamenné články různých velikostí. V 1. patře šlo pouze o pískovec a ve 2. patře pouze o opuku. Některé tyto prvky zde mohly být použity i druhotně. Dva typy použitého materiálu by mohly znamenat, že ostění sem byla umístěna ve dvou odlišných časových etapách (každé patro při jiné stavební akci). Tomu nasvědčují i šíře meziokenních pilířků různící se patro od patra.

V 1. patře bylo na několika místech zjištěno profilované ostění okenních otvorů z pískovce, a to pod vrstvou štuky, omítek a případných barevných nátěrů. Jednalo se o parapety a stojky (obr. 4C). Pískovec byl místy mírně poničen (pravděpodobně používáním) nebo i druhotně osekán. Následně byl překryt vrstvou štuky, v němž byl vytažen nový tvar šambrány.

Obr. 4. Praha 1-Staré Město, čp. 10, U Radnice 2, dům U Zlatého bažanta. **A** – uliční fasáda v roce 1992 (neznámý fotograf, 1992; NPÚ ÚOP v Praze, dokumentační fondy, inv. č. 54 565); **B** – ryté linky v omítce v nadpraží šambrány jižního okna ve 2. patře uliční fasády (foto L. Bartoš, 2022); **C** – starší pískovcový parapet severního okna v 1. patře uliční fasády (foto L. Bartoš, 2022).

Praha 1-Staré Město, čp. 158, Husova 20, Linhartská 3, Clam-Gallasův palác, inventarizace deponovaných a hodnotných oken *in situ*

Zpracovatel: Ing. arch. Kateřina Knotová

Inventarizace prvků proběhla v závěrečné fázi revitalizace objektu. Část oken (57 ks) byla uložena v podkrovní místnosti na půdě východního křídla, část (35 ks) v nově zbudovaném depozitáři na jižní půdě téhož křídla (obr. 5A–D). Do souboru byla zařazena i další postupně nalezená okna uložená na půdě jihovýchodního a severního křídla (celkem 7 ks). Zároveň byla inventarizována hodnotná okna dochovaná *in situ* (21 ks). Těch je vzhledem k téměř kompletní výměně oken při opravě fasád v 80. letech 20. století poměrně málo a kromě tří oken do ulice v přízemí (obr. 5E) jde o interiérová okna a nadsvětlíky (obr. 5F–H). Většina dokumentovaných prvků je barokní, asi čtvrtina pochází z 2. poloviny 19. století.

Obr. 5. Praha 1-Staré Město, čp. 158, Husova 20, Linhartská 3, Clam-Gallasův palác. Okna na fotografiích A–E pocházejí pravděpodobně z doby výstavby paláce v letech 1714–1719.

A – čtyřtabulkové okenní křídlo se zapuštěnými závěsy bez zakončení a zavíráním zřejmě pomocí obrtlíků, rohovníky a štítek očka s palmetovým motivem, zasklení nejspíše druhotné pomocí tmelu.

B – šestitabulkové okenní křídlo se zapuštěnými závěsy bez zakončení a zavíráním na zástrčku, rohovníky a štítek očka s palmetovým motivem, zasklení nejspíše druhotné pomocí tmelu.

C – detail kování okna z předchozí fotografie: očko a štítek s palmetovým motivem.

D – horní vysazovací pětitabulkové křídlo půlkruhového okna velkého sálu ve 2. patře s koníkem pro zajištění obrtlíkem.

E – vnější čtyřkřídlé okno s pevným křížem s profilací oblounu s křídly členěnými na malé svislé obdélné tabulky v rastru 2 × 3; skleněné výplně vyspravené olovem.

F – dvoukřídlé čtyřtabulkové okno ve funkci nadsvětlíku ze dvora do průjezdu se zasklením ze šestiúhelníků a zavíráním pomocí dvou obrtlíků; úhlové závěsy a štítky oček s palmetovým motivem, opěradla závěsníků s motivem ptáčka a pleťence, klapačka z jedné strany.

G – dvojice jednokřídlých dvoutabulkových oken ve funkci nadsvětlíků mezi chodbami se zasklením ze šestiúhelníků a zavírání na dva obrtlíky, vnější úhlové závěsy a štítky oček s motivem ptáčka, vnější závěs s motivem palmety, opěradla závěsníků s motivem ptáčka.

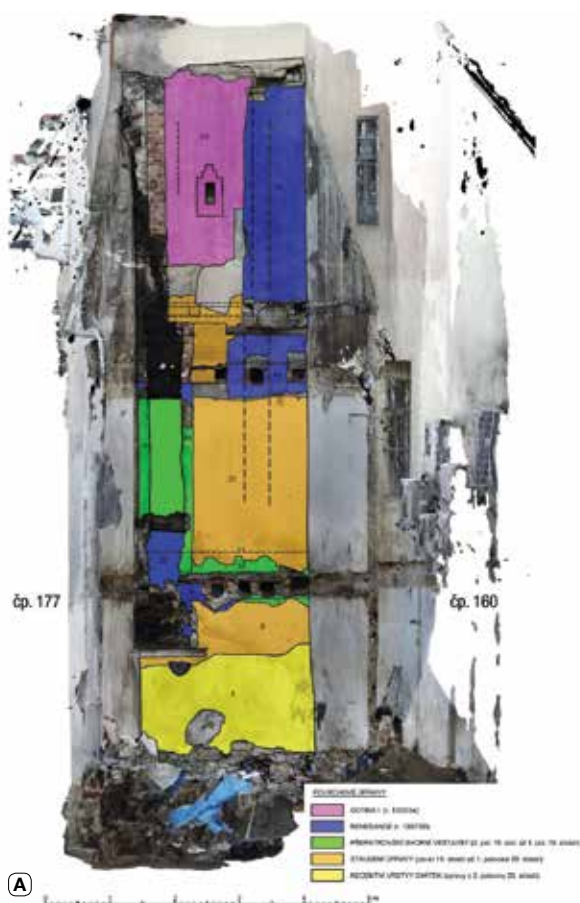
H – dvoukřídlé šestitabulkové okno ve funkci nadsvětlíku do chodby se zavíráním pomocí dvou obrtlíků, knoflík s kruhovým štítkem, úhlové závěsy s půlkruhovým zakončením, klapačka z obou stran.

(Foto A, B, C, D, F, G, H: L. Kovářová, J. Sodomková, 2022; E: P. Havlík, 2022.)

Praha 1-Staré Město, čp. 165, Karlova 11, obvodové zdivo dvora se stopami černé kuchyně

Zpracovatel: Ing. arch. Matouš Semerád

V rámci záchranného archeologického výzkumu na dvoře románského domu byla provedena dokumentace zaniklé dvorní vestavby (obr. 6A). Ta za sebou skrývala starší obvodové zdi sousedních domů (obr. 6B) – na severu a východě zdi sousedního domu čp. 160 a na západě zadní zeď čp. 177, která až dodatečně vymezila úzkou zadní partii dvora. Do ní pak byl vestavěn renesanční objekt zastřešený pultovou stříškou, který se na základě dendrochronologicky získaných dat podařilo vročit do přelomu let 1557/1558. Tento objekt obsahoval v severovýchodním koutě dvora dvě komínová tělesa. Jedno, zaniklé, po sobě zanechalo negativ v podkroví stržené dvorní vestavby. Nejpozději ve 2. polovině 18. nebo 1. polovině 19. století bylo nahrazeno komínem novým. Druhé komínové těleso, zachované, spatřujeme v podkrovním prostoru. Přiléhá k ustoupilé severní štítové zdi a k západnímu průčelí sousedního domu čp. 160. Níže pak prochází vlastní stěnou bezpečně k podlaze 1. patra a velice pravděpodobně až do přízemí k zaniklému prostoru chlebové pece. Původní dvorní zeď, která tento vestavěný objekt uzavírala, se nedochovala. Z výběhů cihelného pasu však víme, že přízemí bylo v celé šířce otevřeno do dvora segmentovým pasem. Přímý důkaz, který by jednoznačně osvětlil původní účel objektu, chybí. S ohledem na otevřené přízemí a existenci dokonce dvou komínových těles u tak drobné stavby se domníváme, že by se mohlo jednat o stavbu černé kuchyně s obytným patrem a podkrovím.

Neméně zajímavé nálezy poskytl také průzkum starší zástavby, k níž byla tato hypotetická kuchyně přistavěna. Na východní straně dvora (vpravo od kuchyně) ji představuje zmíněná západní štítová zeď sousedního domu čp. 160, kterou bylo možné na základě dendrochronologických dat vročit do přelomu let 1333/1334. S ní byla provázána dnešní severní obvodová zeď dvora, někdejší štítová zeď domu čp. 160, jež byla v podkroví vyzděna z cihel a prolomena střílnovitým okénkem (obr. 6C). Na západní štítové zdi se dochovaly dvě vrstvy středověkých omítek, starší s náznakem rustiky a mladší špicované, se zbytky hladkých paspart kolem okenních otvorů.

Rozsahem nevelký průzkum odhalil řadu vrstev stavebního vývoje od 1. poloviny 14. století jak v podobě domovní zástavby, tak i v proměně parcelního uspořádání jednotlivých domů.

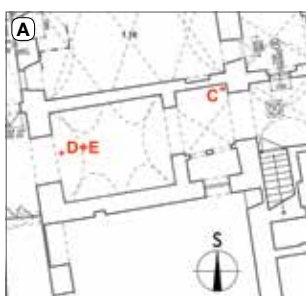
Obr. 6. Praha 1-Staré Město, čp. 165, Karlova 11. **A** – fotogrammetrický plán s vyhodnocením stavebního vývoje severní zdi ve dvoře, postavené spolu se zdí západní v letech 1333/1334 patřící k sousednímu domu čp. 160, s níž je provázána (virtuální 3D model a vyhodnocení stavebního vývoje M. Semerád, 2023); **B** – pohled od jihu do zadní části dvora s negativem zbouraného dvorního objektu (foto M. Kalíšek, 2021); **C** – střílnovité okénko v severní zdi dvora v úrovni 2. patra (foto L. Bartoš, 2022).

Praha 1-Staré Město, čp. 211, Anenské nám. 2, Liliová 9, bývalý klášter dominikánek, nálezové situace v průjezdu

Zpracovatel: Ing. arch. Ladislav Bartoš, Mgr. Miroslav Kovář, Ph.D.

Na přelomu let 2022 a 2023 došlo k odhalení cenných nálezových situací v bývalém gotickém západním křídle (dnes druhý průjezd) někdejšího kláštera dominikánek u sv. Anny (obr. 7A). Stavební akce byla součástí rozsáhlejší, postupně probíhající obnovy fasád¹ a některých prostor klášterního areálu, sloužícího nyní potřebám baletu Národního divadla. V listopadu 2022 došlo k otlučení omítek v průjezdu do výšky přibližně dvou metrů a až následně, po zjištění tohoto stavu, byla provedena operativní dokumentace odhalených situací. Jednalo se zejména o krátké úseky podélných gotických traktových zdí původního západního křídla kláštera. Zdiva bočních stěn průjezdu (obr. 7B) byla vestavěna až dodatečně při pozdně renesanční přestavbě, kdy byl v tomto místě průjezd zřízen. Jeho nynější podoba pak byla dotvořena pozdějšími úpravami v baroku (portál) a klasicismu, kdy byl prostor zúžen vložением cihelných příček na jižní straně (zárubeň demontovaných dveří z této příčky byla zhotovena z jedlového dřeva skáceného v sezoně 1784/1785²).

Obr. 7. Praha 1-Staré Město, čp. 211, Anenské nám. 2, Liliová 9, bývalý klášter dominikánek.
A – situace průjezdu mezi západním a východním dvorem na výřezu z půdorysu přízemí s vyznačením pozic nálezů; **B** – severní stěna průjezdu; **C** – odhalená středověká malba; **D, E** – nálezy na západní stěně průjezdu, celek a detail, kde je v černé ploše stěny dobře patrná zářivě červená barevnost špalety a složitější červený či oranžový dekor lemující její hranu (foto L. Bartoš, 2023).

- 1 O nálezech z opravy fasád bude pojednáno v příštím ročníku tohoto časopisu.
- 2 Tomáš Kyncl: Výzkumná zpráva : Dendrochronologické datování dřevěných konstrukčních prvků z průjezdu domu Anenské nám. čp. 211 v Praze. Brno 2023, rukopis.

Ztrátu představovalo především otlučení gotických omítek na severojižně orientovaných traktových zdech, které byly, přinejmenším zčásti, opatřeny nástěnnou malbou. Nevelký zbytek malby byl totiž zjištěn na západní lici střední traktové zdi (SV kout střední části průjezdu). Zachyceno bylo nevelké torzo malované gotické omítky. Na jejím povrchu se nacházela černá malba na světle okrové ploše představující uši (?) nebo listy s hrotitým ukončením. Nad tímto motivem byly zachyceny dva páry vodorovných červených linek, tvořících zřejmě rámování maleb. V pásu mezi těmito linkami je slabě patrná šesticípá hvězda (obr. 7C). Vrstva gotické omítky pokračuje směrem vzhůru, pod lunetu stávající klenby, a také dále k severu, za mladší severní stěnu průjezdu. Zjištěná nejstarší omítka svou strukturou koreluje s nálezy omítek z východního a jižního křídla kvadratury.

Další pozoruhodné nálezy byly zjištěny na západní stěně prostoru průjezdu, nad barokní archivoltoou prostupu průjezdu v západní zdi a severně od ní. Jednalo se především o hranu špalety gotické okenní (?) niky, opatřenou výraznou červenou malbou na dochovaných zbytcích omítky (obr. 7D, E). Tuto jižní hranu gotického okna jsme zachytili přibližně v ose nad barokní archivoltoou. Severněji pak byla zjištěna ještě mladší nika, nejspíše z pozdně renesanční přestavby.

Zjištěná gotická zdíva v západním traktu a velmi pravděpodobně i registrovanou nejstarší omítkovou vrstvu je možné spojit snad již s výstavbou tohoto křídla konventu někdy ve 30. letech 14. století (dřevo na krov tohoto křídla bylo skáceno na přelomu let 1330/1331). Tomu odpovídá i charakter okenních ostění zjištěných ve východní zdi křídla. Ovšem již ve 14. století docházelo k adaptacím západního křídla, přinejmenším jeho krovu, jak dokládá jeho zpevnění ondřejskými kříži, na něž bylo dřevo skáceno na přelomu let 1373/1374. Zjištění významného rozsahu středověkých malovaných omítek je výzvou k pečlivé ochraně tohoto výjimečného ženského kláštera a jeho autentických konstrukcí.

Praha 1-Staré Město, čp. 511, Havelská 3, uliční fasáda

Zpracovatel: Ing. arch. Kateřina Knotová

Dnešní barokní podoba uliční fasády (obr. 8A) pochází v zásadě z roku 1690, jak dokládá nápis ve štítu. Z průzkumu provedeného během opravy vyplývá, že fasáda byla v ploše 1. a 2. patra zdobena celoplošnou malbou s ústředním motivem v podobě obrazu v rámu (obr. 8B). Později byl tento středový motiv převrstven mladší omítkou a malbou v podobě oltářního retáblu, který fasádu zdobí dodnes.

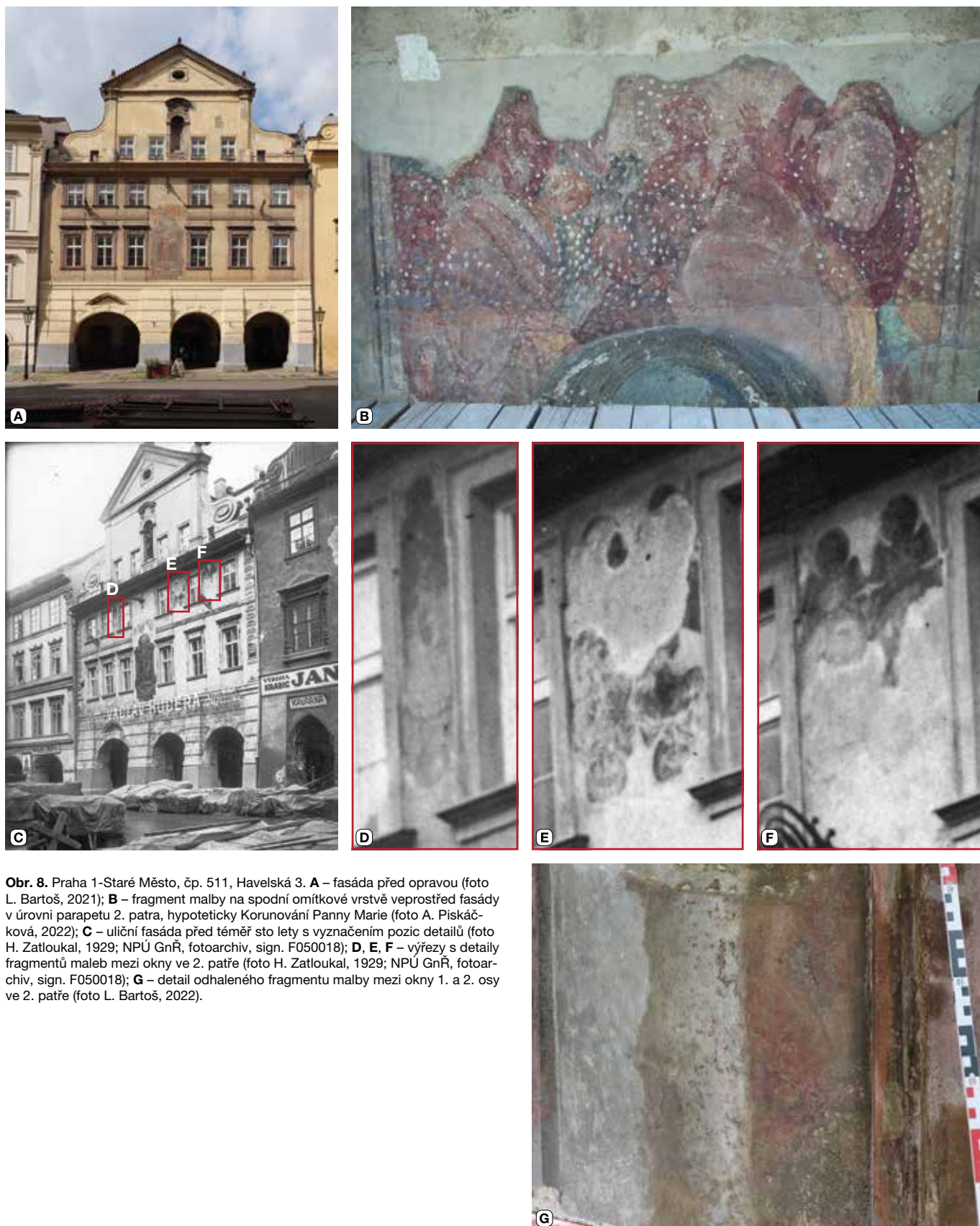
Mezi okny 2. patra jsme zaznamenali nejasné tmavě červené plochy, které jsme teprve později při srovnání se staršími fotografiemi identifikovali jako fragmenty nástěnné malby. Ty byly dokonce na fasádě přiznány ještě při opravě v roce 1929 (obr. 8C–E) a opět zakryty při opravě kolem roku 1980. Tmavé útvary na nepříliš detailních starších fotografiích připomínají gotické kružboví s postavami, případně stylizované andílky. Útvary byly zřejmě alespoň v obrysu symetrické podle vodorovné osy. Odhalený detail na levém krajním meziokenním pilíři (obr. 8F) vykazuje srovnatelný rukopis jako obraz vprostřed fasády. Malby odpovídají současnému, nejspíše předbaroknímu, rozvržení oken a jejich šířka se mění podle šířky meziokenního pilíře. Domníváme se, že tyto malby na meziokenních pilířích tvořily celek s fragmentem nástěnné malby ve spodní vrstvě omítky (pod malbou „oltáře“) uprostřed fasády.

Na štukových prvcích (parapetní pole v 1. i 2. patře, patrová římsa, pilastry ve štítu) a v ploše štítu jsme zaznamenali fragmenty červeného nátěru. Barokní fasáda měla tedy podle všeho červený volutový štít, červené štukové detaily – parapetní pole pod okny a patrovou římsu, snad také červené rámování oken, dále nárožní štukovou bosáž s diamantovým motivem a nástěnnou malbu v ploše na výšku 1. a 2. patra, jejíž střed tvořil obraz, snad s motivem Korunování Panny Marie.

Zřejmě v průběhu 18. století tento obraz překryla omítka s iluzivní malbou v podobě oltářního nástavce, která zároveň přerušila průběžnou patrovou římsu. Nárožní diamantová bosáž, středová část volut ve štítu a další drobné štukové detaily zanikly při opravě fasády kolem roku 1980, kdy také byla použita kontrastní barevnost – tmavě hnědočervené rámování oken na světlé ploše fasády. Na dostupných historických fotografiích jsme tuto dvoubarevnou úpravu nezaznamenali.

Fasáda je až do úrovně 2. patra nápadně nesymetrická. Je rozvržena do dvou nestejně širokých částí, kde levé odpovídá v přízemí jeden širší oblouk loubí a okenní osy v patrech jsou užší, zatímco pravé odpovídají dva oblouky loubí a okenní osy jsou širší. Úvahy o tom, zda dům vznikl nebo později dočasně fungoval jako dva samostatné domy, nemají jasný závěr. K této otázce přinesl průzkum dílčí poznatky. Trojice oken vlevo má štukové šambrány, zatímco pravá

trojice oken má kamenná ostění, pohledově je však rámování oken v obou polovinách domu, včetně suprafenester s volutami, festony a stříškami v případě 1. patra, jednotné. Dodejme, že v 1. patře byla také v sondě odhalena starší štuková šambrána odlišné profilace s modrými a zelenými nátěry.

Obr. 8. Praha 1-Staré Město, čp. 511, Havelská 3. **A** – fasáda před opravou (foto L. Bartoš, 2021); **B** – fragment malby na spodní omítkové vrstvě veprostřed fasády v úrovni parapetu 2. patra, hypoteticky Korunování Panny Marie (foto A. Piskáčeková, 2022); **C** – uliční fasáda před téměř sto lety s vyznačením pozic detailů (foto H. Zatloukal, 1929; NPÚ GnŘ, fotoarchiv, sign. F050018); **D, E, F** – výřezy s detaily fragmentů maleb mezi okny ve 2. patře (foto H. Zatloukal, 1929; NPÚ GnŘ, fotoarchiv, sign. F050018); **G** – detail odhaleného fragmentu malby mezi okny 1. a 2. osy ve 2. patře (foto L. Bartoš, 2022).

Praha 1-Staré Město, čp. 234, Husova 8, dominikánský klášter, západní fasáda

Zpracovatel: Ing. arch. Kateřina Knotová

Odstranění nesoudržných vrstev při opravě fasády kláštera v Husově ulici (obr. 9A) umožnilo dokumentovat některé detaily zděné konstrukce a štukové výzdoby. Budova kláštera vznikala od roku 1663 na místě bouraných skoupených středověkých domů severně od kostela sv. Jiljí, který byl roku 1626 věnován císařským reskriptem dominikánskému řádu. Nejzajímavějším objevem byla omítka s iluzivním armováním nároží u průčelí kostela (obr. 9D), a to v úrovni 1. patra. Kvádry (v. 42 cm) byly provedeny v tmavě šedé až černé barvě, spáry (š. 4 cm) byly bílé. Zřejmě šlo o sestavu jednoho delšího kvádrů střídaného se dvěma kratšími, s jednotnou celkovou šířkou okolo 60 cm. V jednom nebo dvou případech jsme zaregistrovali náznak stínování u delšího kvádrů.

Dále byla odhalena poškozená opuková okenní ostění s lemem, v nichž byly dodatečně vysekaný polodrážky pro osazení vnějších oken (obr. 9B). V přízemí vlevo od vstupního portálu byl blízko nad úroveň terénu odhalen cihelný pas (v. 40 cm; obr. 9C), snad porušený vložením zmíněného portálu. Také byly zaznamenány závlače táhel v úrovni stropu 1. patra (v kapsách s cihelným/taškovým krytím), několik druhotně použitých konstrukčních prvků (dlátem opracovaný kámen, fragment poškozeného architektonického článku, kameny se stopami požáru, cihly gotického formátu), cihelné vylehčovací pasy nad okny a starší vrstvy omítek a nátěrů.

Obr. 9. Praha 1-Staré Město, čp. 234, Husova 8, dominikánský klášter. **A** – západní fasáda v Husově ulici po opravě (foto K. Knotová, 2023); **B** – odhalené opukové okenní ostění v 1. patře s dodatečně vysekanou polodrážkou pro vnější okno (foto K. Knotová, 2022); **C** – pas z cihel barokního formátu ve zdivu přízemí, snad porušený vložením vstupního portálu; dodatečné prolomení portálu je však diskutabilní z hlediska komunikačního schématu kláštera (foto K. Knotová, 2022); **D** – odhalené iluzivní armování nároží u průčelí kostela (foto L. Bartoš, 2022).

Praha 1-Nové Město, čp. 852, Na Příkopě 10, palác Silva-Tarouca

Zpracovatel: Bc. Jana Sodomková

Během celkové obnovy barokního paláce byly dokumentovány dílčí nálezové situace. Vzhledem k četným dřívějším přestavbám objektu jde spíše o drobné poznatky. Na prvním nádvoří byly ve zdivu dokumentovány zazdívký dveřních otvorů ve středních osách bočních fasád. V konírně v přízemí západního křídla (obr. 10A) byla zaměřena koňská stání (šířka typického stání 155–165 cm, atypická šířka až 190 cm, horní niky s rozměry průměrně 65 × 130 cm nebo 74 × 126 cm).

Obr. 10. Praha 1-Nové Město, čp. 852, Na Příkopě 10, palác Silva-Tarouca. **A** – konírna v přízemí západního křídla, zaměření koňských stání; **B** – klasicistní výmalba a okno v zazděné nise v 1. patře západního křídla (foto a zakres J. Sodomková, 2022).

V 1. patře západního bočního křídla u druhého dvora byly v sousedské zdi objeveny tři z exteriéru zazděné okenní otvory. Ve dvou z nich se dochovala výmalba v nadpraží niky a dvě klasicistní okenní výplně. Jde o čtyřkřídlá okna s vodorovným poutcem, přičemž pouze u jednoho z nich zůstalo zachováno původní členění: dolní křídla jsou dělena na tři, horní na dvě široké tabulky. Okna mají knoflíky s palmetovým štítkem a zapuštěné závěsy s profilovaným zakončením (obr. 10B). Ve třetí nise se pak dochovala skládací dřevěná okenice o třech panelech s nasazenými zástrčkami. Za ní lze díky viditelné olivě (typu piškot) tušit třetí dochovanou okenní výplň.

Praha 2-Nové Město, čp. 1268, bývalá kaple Všechných svatých

Zpracovatel: Ing. arch. Ladislav Bartoš, Bc. Jana Sodomková

Během stavebních prací (obr. 11A) proběhla v květnu a červnu 2022 operativní stavebněhistorická dokumentace částí zdiva bývalé kaple Všechných svatých, které se nachází v 1. patře současného obytného domu. Omítky interiéru bývalé kaple byly plošně otlučeny na zdivo, a proto bylo možné dokumentovat část gotického okenního ostění se silně poškozenou profilací. Kaple měla podle ikonografických vyobrazení téměř čtvercový půdorys se sedlovou střechou a s cibulovou bání. Z původní stavby kaple byla dokumentována část interiérové strany severní (obr. 11B) a východní zdi, včetně horní části ostění původního gotického východního okna kaple. Okno mělo interiérovou část profilace pročleněnou výžlabkem, vystupující části profilace byly však odsekány (obr. 11C, D). Zatímco články svislých částí ostění byly zhotoveny z opuky, prvky tvořící záklenek okna byly pískovcové. Na severní stěně byl zaznamenán otisk podklenutí schodiště a zazděné menší okno, které vzniklo při přestavbě kaple na obytný dům před rokem 1830. Nynější operativní dokumentace doplnila poznatky získané již v roce 1990 Daliborem Prixem, který zaznamenal nálezy na severní zdi (hrotité okno, armatura nároží) z exteriéru.

Ladislav Bartoš, Kateřina Knotová, Miroslav Kovář, Lenka Kovářová,
Anna Piskáčková, Matouš Semerád, Jana Sodomková

Obr. 11. Praha 2-Nové Město, čp. 1268, nároží ulic Na Rybníčku a V Tůních, bývalá kaple Všem svatých. **A** – celkový pohled na razantně přestavovaný objekt od severovýchodu (foto J. Sodomková, 2022); **B** – severní stěna prostoru v nároží domu v prvním patře, původně kaple; **C** – okno ve východní stěně prvního patra probourané v místě záklenku gotického východního okna kaple; v levé i pravé špaletě dochovány poškozené prvky kamenného ostění; **D** – detail severní opukové stojky a části pískovcového záklenku gotického východního okna kaple v prvním patře; na poškozeném prvku záklenku dochovány zbytky vápenných nátěrů (foto B–D L. Bartoš, 2022).

Seznam akcí OPD v roce 2022 (nálezoové zprávy jsou uloženy v dokumentačních fondech Národního památkového ústavu, územního odborného pracoviště v Praze)

Praha 1-Hradčany, čp. 181, Loretská 4, U Kasáren 2, Martinický palác, fasády dvorních křídel v přízemí (Kateřina Knotová)

Praha 1-Malá Strana, Karmelitská 9, kostel Panny Marie Vítězné (Anna Piskáčková, Ladislav Bartoš)

Praha 1-Staré Město, Konviktská, Karolíny Světlé, rotunda sv. Kříže Menšího, obnova střešního pláště (Ladislav Bartoš)

Praha 1-Staré Město, čp. 10, U Radnice 2, dům U Zlatého bažanta, uliční fasáda (Lenka Kovářová)

Praha 1-Staré Město, čp. 158, Husova 20, Linhartská 3, Clam-Gallasův palác, inventarizace deponovaných a hodnotných oken *in situ* (Kateřina Knotová)

Praha 1-Staré Město, čp. 165, Karlova 11, obvodové zdivo dvorní vestavby (Matouš Semerád)

Praha 1-Staré Město, čp. 211, Anenské nám. 2, Liliová 9, bývalý klášter dominikánek, nálezoové situace v průjezdu (Ladislav Bartoš, Miroslav Kovář)

Praha 1-Staré Město, čp. 234, Husova 8, dominikánský klášter, západní fasáda (Kateřina Knotová)

Praha 1-Staré Město, čp. 511, Havelská 3, uliční fasáda (Kateřina Knotová)

Praha 1-Nové Město, čp. 852, Na Příkopě 10, palác Silva-Tarouca (Jana Sodomková)

Praha 2-Nové Město, čp. 1268, bývalá kaple Všem svatých (Ladislav Bartoš, Jana Sodomková)

Praha-Suchdol, U Kapličky, kaple sv. Václava (Ladislav Bartoš, Anna Piskáčková; publikováno jako samostatný článek³)

3 Ondřej ŠEFCŮ / Míkoláš VRLA / Jana KOŽELOVÁ / Ladislav BARTOŠ / Anna PISKÁČKOVÁ: Úspěšná obnova kaple sv. Václava v Praze-Suchdole. *Staletá Praha* 37, 2021/2, 155–163.